Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 129/2023 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen sähkösavukkeiden käytön ehkäisystä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ari Koposen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 129/2023 vp:

> Kuinka voidaan ehkäistä sähkösavukkeiden käyttöä ja
>
> miten varmistutaan, ettei nuorillemme tule markkinoilta hengenvaarallisia myrkkyjä sähkösavukkeiden muodossa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Käytännössä tavoite katsotaan saavutetuksi, jos alle 5 % suomalaisista käyttää tupakka- ja nikotiinituotteita vuonna 2030.

Sähkösavukkeiden käyttö on viime aikoina yleistynyt nuorilla. Kehityksen taustalla ovat uudentyyppiset sähkösavukelaitteet, niin kutsutut vapet, sekä niiden aggressiivinen, erityisesti nuoriin kohdistuva markkinointi muun muassa sosiaalisen median välityksellä. Myös tuotteiden myyntiin ja hankintaan käytetään usein sosiaalista mediaa. On todennäköistä, että suuri osa nuorten käytössä olevista tuotteista hankitaan virallisten kanavien ulkopuolelta esimerkiksi internetin välityksellä EU:n ulkopuolisista maista. Tuotteisiin ei tällöin kohdistu kattavaa viranomaisvalvontaa. Laittomia kanavia pitkin hankituissa tuotteissa on havaittu nikotiinin lisäksi myös muita myrkyllisiä aineita, jotka voivat olla terveydelle vaarallisia.

Voimassa oleva tupakkalaki säätelee tiukasti sähkösavukkeita ja niissä käytettäviä nesteitä. Tuotteiden sääntely vastaa pääsääntöisesti tupakkatuotteita koskevaa sääntelyä. Esimerkiksi tuotteiden markkinointi on kokonaan kielletty ja niiden myynti alle 18-vuotiaille on kielletty. Sähkösavukkeissa käytettävien nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista toimintaa ja niiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotiailta. Tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kielto koskee myös sähkösavukkeissa käytettäviä nesteitä, mikä tarkoittaa, että ainoastaan tupakan maku tai mauton neste on sallittu. Sähkösavukenesteiden ainesosia säädellään muutoinkin tiukasti. Sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden etämyynti- ja etähankinta on kielletty. Tupakkalain soveltamispiirissä

olevien tuotteiden sääntely on lähtökohtaisesti tiukinta silloin, jos tuote sisältää tupakkakasvia tai nikotiinia. Myös EU:ssa tehdään yhteisiä toimenpiteitä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä teki tammikuussa 2023 esityksiä lakimuutoksiksi ja muiksi toimenpiteiksi, jotka tukevat ja edistävät tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä. Työryhmä antoi useita ehdotuksia, joiden tarkoituksena on ehkäistä nuorten tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön aloittamista, kuten ehdotus myyntiä sekä hallussapitokieltoa koskevien ikärajojen nostamisesta 20 vuoteen. Työryhmä ehdotti myös hallussapitokieltoa laajennettavaksi muun muassa tupakan vastikkeisiin, kuten nikotiinittomin sähkösavukkeisiin. Hallussapitokiellon laajentaminen parantaisi erityisesti oppilaitosten mahdollisuuksia puuttua sähkösavukkeiden sekä muiden tupakkalain alaisten tuotteiden käyttöön oppilaitosten alueella nykyistä tehokkaammin. Työryhmä ehdotti lisäksi, että tupakkalaissa säädetty etämyynti- ja etähankintakielto laajennettaisiin kattamaan myös tupakan vastikkeet. Tällä voitaisiin todennäköisesti vähentää tuotteiden saatavuutta epävirallisissa kanavissa. Hallitus tulee tarkastelemaan työryhmän ehdotuksia ja päättämään erikseen, mihin toimenpiteisiin olisi syytä ryhtyä, jotta erityisesti nuorten sähkösavukkeiden käyttöön voitaisiin puuttua tehokkaammin.

Lainsäädännön lisäksi nuorten sähkösavuketuotteiden käytön ehkäisyssä keskeisessä asemassa on tiedon lisääminen nikotiinituotteiden vaaroista esimerkiksi osana koulujen ja oppilaitosten terveyskasvatusta. Tiedottaminen riskeistä ja haitoista kuuluu myös kuntien ehkäisevän päihdetyön velvoitteisiin. Ehkäisevän päihdetyön Pakka-toimintamallissa tupakka- ja nikotiinituotteiden saatavuutta alaikäisille seurataan ja ehkäistään paikallisten toimijoiden yhteistyönä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA tukee järjestöissä tehtävää työtä tupakoinnin ja nikotiinituotteiden käytön vähentämiseksi ja näiden tuotteiden käytön ehkäisy on osana myös muuta ehkäisevää päihdetyötä, jota rahoitetaan STEA-avustusten lisäksi myös terveyden edistämisen määrärahalla. Tiedon lisäämistä tuotteista ja niiden vaaroista toteutetaan esimerkiksi erilaisin viestintäkampanjoin nuorten suosimissa ympäristöissä. Toisaalta on tärkeää, että myös nuorten elämässä olevat aikuiset tunnistavat tuotteet, tietävät niiden vaaroista ja osaavat puuttua niiden käyttöön.

Helsingissä 27.10.2023

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen